

Martina Piko-Rustia

Lavdacija ob podelitvi Tischlerjeve nagrade Herti Maurer-Lausegger

Draga Herta,

danes prejemaš 47. Tischlerjevo nagrado za življenjsko delo na področju etnologije, jezikoslovja in avdiovizualne dokumentacije slovenskih narečij na Koroškem.

Tvoje delo je na več področjih vizionarno in pionirsko. Med tvojim pionirskim delom je bilo tudi vodstvo novo ustanovljenega etnološkega oddelka pri Krščanski kulturni zvezi (KKZ) v Celovcu, ki je nastal leta 1983 na pobudo Nužej Tolmaierja, dr. Janka Zerzerja, dipl. inž. Franca Kattniga in dr. Pavleta Zablatnika. Leto prej, leta 1982, je izšla knjiga Pavleta Zablatnika o šegah in navadah koroških Slovencev v življenjskem krogu, leta 1985 še njegova knjiga o šegah in navadah skozi letne čase. Obe knjigi sem kot gimnazijka vneto brala, saj nas je za etnološke teme in tudi za ledinska in hišna imena v šoli navduševal prof. Anton Feinig, naš razrednik. To je takrat že usmerjalo mojo kasnejšo odločitev za poklicno pot na področju etnologije. Herta Maurer-Lausegger pa je pri Krščanski kulturni zvezi ravno v tem času že orala ledino za kontinuirano etnološko raziskovalno dejavnost na Koroškem.

Prvič sem se s »Herto« srečala na Dunaju, ne fizično, temveč v obliki njene disertacije o mlinih, ki sem si jo naročila v dunajski nacionalni knjižnici, ker me je zanimala dejavnost koroških etnologov in etnologinj. Ko sem disertacijo dobila v roke, sem imela šok – nad 700 strani, v dveh delih. Ker sem začela študij leta 1985 še s starim pisalnim strojem, na katerem si imel občutek, da si pri tipkanju polomiš prste, predvsem pa niso bili možni popravki, sem vedela, da je to izjemno delo – tako po temeljitem raziskovanju in znanstveni obdelavi gradiva kot tudi po tehnični plati.

Leta 1993, deset let po ustanovitvi etnološkega oddelka pri KKZ, sem začela sodelovati s Krščansko kulturno zvezo. K sodelovanju me je povabil Nužej Tolmaier. Diplomsko nalogo sem pisala o koroškem pripovedništvu, hkrati pa sem pripravljala tudi knjigo s koroškimi pravljičami in povedkami za serijo Glasovi, ki jo ureja Marija Stanonik. Knjiga, ki je izšla leta 1996, je nastala pretežno na osnovi arhivskih presnetkov radijskih oddaj Slovenskega sporeda avstrijske radiotelevizije ORF, ki jih je KKZ prejela leta 1983, v času vodstva Herte Maurer-Lausegger, izključno za znanstveno uporabo. To so slovenske radijske oddaje, ki so jih predvajali med letoma 1952 in 1983, 50 minut na dan, vsebujejo pa bogato narečno, etnološko, pripovedno in pesemsko gradivo. Nužej me je takoj opozoril na tonske trakove in mi dal v roke škatle z opisi trakov – to so skrbno pripravljene opise na lističih, ročno napisani, z lepo pisavo, v devetih škatlah, urejeni po temah, po informantih in krajih. In kdo je to delo opravil – Herta! Brez tega opisa bi trakovi bili v arhivu in trakov ne bi mogli uporabljati. Še danes to kartoteko koristimo za prvo osnovno informacijo. Digitalizacijo tega gradiva je kasneje na Univerzi za glasbo in uprizoritveno umetnost v Gradcu (Universität für Musik und darstellende Kunst Graz) opravil dr. Bertej Logar, ki je prav tako kot Herta, sodeloval z etnološkim oddelkom pri KKZ v svojih začetkih, posvetil pa se je predvsem pesemskemu gradivu iz Podjune.

Leto po ustanovitvi etnološkega oddelka pri KKZ je Herta Maurer-Lausegger dobila službo kot asistentka na Inštitutu za slavistiko celovške univerze. Večkrat je Nužej rekel, kako škoda je bilo, da je odšla, zelo rad bi jo bil obdržal – pa tudi Janko Zerzer.

Leta 1992 je bil znotraj KKZ ustanovljen Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, leta 1994 pa še Narodopisno društvo Urban Jarnik, ki je pravni nositelj inštituta. Do smrti v letu 1993 je inštitut eno leto znanstveno vodil Pavle Zablatnik, nato je znanstveno vodstvo prevzela dr. Marija Makarovič, ki je lani praznovala svojo 95-letnico.

Z ustanovitvijo samostojnega inštituta Urban Jarnik leta 1994 je Herta Maurer-Lausegger postala prva predsednica novega Narodopisnega društva Urban Jarnik. Začelo se je obdobje izrednih aktivnosti, saj sta tako Herta kot tudi znanstvena vodja Marija Makarovič veliko raziskovalne vneme vložili v novi inštitut, ki sta mu postavili neomajne temelje, na katerih delujemo vse do danes.

Leta 1997 sem – še zelo mlada – prevzela znanstveno vodstvo inštituta, predsednik društva pa je postal dr. Pavel Apovnik. Najprej sem se te odgovornosti zelo ustrašila, ker sem vedela, v kakšne čevlje stopam – v čevlje dveh najbolj aktivnih in pridnih etnologinj v slovenskem prostoru.

Pa začnimo od začetka.

Izobrazba in poklicna pot

Herta Maurer-Lausegger, rojena 30. novembra 1953 v Celovcu, je po maturi na Slovenski gimnaziji v Celovcu (leta 1972) na Univerzi v Gradcu (Karl-Franzens-Universität Graz) najprej študirala pedagoško smer slovenščine, na takratni Visoki šoli za glasbo in uprizoritveno umetnost v Gradcu (Hochschule für Musik und darstellende Kunst Graz) pa glasbo, prav tako pedagoško smer.

Iz zdravstvenih razlogov je leta 1973 zamenjala študijski smeri in med letoma 1973 in 1980 študirala slavistiko in etnologijo; študij je zaključila s temeljito raziskavo terminologije vodnih mlinov v slovenskih narečjih na Koroškem.

Med letoma 1973 in 1976 je na Inštitutu za prevajalske vede (Institut für Übersetzer- und Dolmetscherausbildung) na Univerzi v Gradcu dodatno študirala prevajalstvo. Študij je leta 1976 zaključila kot strokovno usposobljena prevajalka za slovenščino (akademisch geprüfte Übersetzerin »Slowenisch«). Leta 1988 je še opravila koncesijski izpit za gostinstvo.

Po doktoratu leta 1980 je bila sprva zaposlena kot strokovna sodelavka v raziskovalnem projektu graške slavistike »*Inventarisierung der slowenischen Volkssprache in Kärnten*« (Inventarizacija slovenskega ljudskega jezika na Koroškem), ki sta ga vodila prof. Stanislaus Hafner in dr. Erich Prunč. Za projekt je opravljala predvsem terensko delo na dvojezičnem južnem Koroškem.

V sedemdesetih in osemdesetih letih je kot zunanja sodelavka Slovenskega sporeda pri Koroškem deželni studiu avstrijske radiotelevizije ORF v Celovcu oblikovala etnološko usmerjene narečne radijske oddaje. Občasno je sodelovala tudi pri dvojezični radijski stalnici »*Land an der Drau – Dežela ob Dravi*«.

Leta 1983 je prevzela vodstvo novo ustanovljenega etnološkega oddelka pri Krščanski kulturni zvezi (KKZ), predhodnika Slovenskega narodopisnega inštituta Urban Jarnik v Celovcu. V skupnem projektu Slovenskega sporeda pri Koroškem deželnem studiu ORF v Celovcu (pod vodstvom Helmuta Hartmanna) in Krščanske kulturne zveze (KKZ) je arhivirala slovenske narečne radijske oddaje iz obdobja med letoma 1952 in 1983.

Od marca 1984 do konca septembra 2019 je bila znanstvena sodelavka na Inštitutu za slavistiko Univerze v Celovcu, kjer je delovala kot raziskovalka in predavateljica na

področju slovanskega jezikoslovja in kulturnih ved. Od 1. marca 1984 je bila univerzitetna asistentka (Univ.-Ass.), od 1995 do 30. septembra 2019 pa asistenčna profesorica (Ass.-Prof.). V letih 2014 in 2015 je bila predstojnica inštituta. Skupaj s sodelavci je leta 2015 pripravila dve jubilejni prireditvi ob 40. obletnici slavistike na celovški univerzi.

Tudi po upokojitvi še predava na Univerzi v Celovcu. Še naprej si prizadeva za izdajo del Andreja Šusterja – Drabosnjaka (1768–1825), pripravlja in izdaja etnološko usmerjene filme v slovenskih narečjih in v koroški nemščini, v zadnjem času pa se posveča Zilji, ziljskim šegam in navadam, narečju, ljudskim pesmim in noši.

Njeno raziskovalno delo je zelo široko in je odsev njene izjemne raziskovalne vneme.

Bukovniško izročilo Andreja Šusterja – Drabosnjaka

Na posebno željo dr. Pavleta Zablatnika, strokovnjaka za Drabosnjaka, je Herta Maurer-Lausegger proti koncu 1980ih let začela raziskovati koroško-slovensko ljudsko literarno izročilo, t. i. »bukovništvo«, še zlasti so jo pritegnila besedila znanega koroškega bukovnika, Andreja Šusterja – Drabosnjaka (1768–1825). Odtlej je Drabosnjaku, njegovemu jeziku in bukovništvu posvetila vrsto strokovnih publikacij.

Z izdajo komentiranih del Andreja Šusterja – Drabosnjaka v zbirki »Zbrana bukovniška besedila I – Marijin Pasijon« (1990) in »Zbrana bukovniška besedila II: Pastirska igra in Izgubljeni sin« (1992) je omogočila dostop Drabosnjaka širšemu krogu bralcev. Med pripravami na izid druge knjige v zbirki »Zbrana bukovniška besedila« za tisk leta 1992 ji je s pomočjo računalniško podprtih jezikoslovnih analiz in lastnega poznavanja značilnosti kostanjskega narečja uspelo prepoznati šest Drabosnjakovih besedil kot njegove avtografe. Na njeno pobudo je avtografe ocenila in potrdila tudi strokovna grafološka analiza, ki je bila izvedena 1992 pri Centru za kriminalistično-tehnične preiskave, MNZ v Ljubljani.

Zaradi spremenjenih okoliščin je bilo treba najti novo pot za objavo Drabosnjakovih del. V okviru bilateralnega raziskovalnega projekta Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU v Ljubljani (dr. Matija Ogrin) in Inštituta za slavistiko Univerze v Celovcu (dr. Herta Maurer-Lausegger) se od leta 2019 pripravlja elektronska kritična izdaja del Andreja Šusterja – Drabosnjaka. Projekt vodi dr. Matija Ogrin.

Kot dobra poznavalka kostanjskega govora je Herta Maurer-Lausegger v sodelovanju s Hanzijem Lesjakom, nekdanjim predsednikom SPD Drabosnjak na Kostanjah, za Krščansko kulturno zvezo pripravila in objavila narečne priredbe Drabosnjakovih ljudskih iger za uprizoritve na Kostanjah, in sicer »Igro o izgubljenem sinu«, »Pastirsko igro« in »Pasijonsko igro«. Hodila je tudi na vaje *Pasijona* in skrbela za karseda dobro izgovarjavo igrskih besedil.

Pedagoško delo na celovški univerzi in izmenjava s slovenskimi univerzami

Med letoma 1984 in 2019 je na Inštitutu za slavistiko Univerze v Celovcu predavala jezikoslovje in kulturne vede. Nabor tem njenega učnega programa je bil širok. Njen pouk je bil največkrat namenjen študirajočim vseh slavističnih študijskih vej.

Naj navedem nekaj tem: pregled slovanskih jezikov, slovanske kulture, kulturne vede za vse slavistke in slaviste, domoznanstvo Slovenije, slovanska mitologija, ljudska medicina, slovenska etnologija, jezikovna raznolikost v regiji Alpe-Jadran in drugo.

Njene številne ekskurzije v Slovenijo in na Hrvaško so bile še posebej priljubljene med študenti.

Kot mentorica pri magistrskih in drugih znanstvenih nalogah si je pridobila dragocene izkušnje, ki jih je upoštevala v svoji monografiji navodil za pisanje znanstvenih del »*Leitfaden zur Erstellung wissenschaftlicher Arbeiten*«. Knjiga je izšla leta 2020 pri Mohorjevi založbi v Celovcu.

V okviru evropskih programov izmenjave docentk in docentov (Sokrates, Erasmus) je redno predavala na Univerzi v Mariboru – kjer je imela več kot šestdeset predavanj za študirajoče slovenistike –, bila pa je tudi na izmenjavah z univerzama v Kopru in Ljubljani.

Predavala je na številnih simpozijih, konferencah in kongresih tako v Avstriji in drugih evropskih državah (Slovenija, Italija, Portugalska, Nemčija, Nizozemska, Danska, Finska, Češka, Slovaška, Madžarska, Hrvaška, Bolgarija, Litva, Poljska) kot tudi v Združenih državah Amerike, Kanadi, na Japonskem in v Avstraliji. Poleg tega je sprejela številna povabila za gostujoča predavanja.

Skupaj je imela več kot 310 predavanj.

Administrativno delo na Inštitutu za slavistiko

Herta Maurer-Lausegger je bila na Inštitutu za slavistiko več kot 26 let odgovorna za naročanje literature za celovško Univerzitetno knjižnico. Kot inštitutska referentka za knjižnico je skrbela za potrebe knjižnice po slavistični in ostali strokovni literaturi, predvsem s slovanskega jezikovnega in kulturnega prostora.

V okviru evropskih programov je na Inštitutu za slavistiko skrbela za redno izmenjavo gostujočih predavateljic in predavateljev celovške in mariborske univerze.

Več let je sprejemala univerzitetne jezikovne izpite iz slovenščine in bila tudi odgovorna za zaključne izpite iz slovenščine za študirajoče Uporabne ekonomije (Angewandte Betriebswirtschaftslehre, ABWL), dokler ni bil ukinjen stari študijski načrt.

Dvakrat je bila za Univerzo v Celovcu pri Deželi Koroški članica komisije za ocenjevanje diplomskih nalog in disertacij v okviru prijav študirajočih na regionalne in evropske štipendije, ki jih je razpisala Dežela Koroška.

Publikacije (www.aau.at/team/maurer-lausegger-herta)

Številne publikacije Herte Maurer-Lausegger so namenjene predvsem strokovnjakom, pa tudi širšemu krogu ljudi. Objavila je več kot 350 publikacij (samostojne monografije, filme, strokovne jezikoslovne in kulturološke članke in razprave, ocene, prevode, poljudno-znanstvene prispevke, poročila idr.).

Osredotočajo se predvsem na naslednje teme: koroška slovenska narečja, avdiovizualna dialektologija in njene metode, Andrej Šuster – Drabosnjak, koroško bukovništvo, računalniško podprta analiza starih koroško-slovenskih ljudskih besedil, sociolingvistika: dvojezičnost, govorne navade in uporaba jezika na južnem Koroškem, manjšinski jeziki v alpsko-jadranskem prostoru, kulturna zgodovina Slovanov v zgodnjem obdobju idr.

Poleg tega vsebuje njena bibliografija še vrsto drugih tem, kot npr. jezikovno spreminjanje, prepletanje južnoslovanskih govorov in narečij na slovensko-kajkavskem obmejnem območju, začetki slovenskega računskega izrazja, jezikovna in kulturna raznolikost kulture kruha v alpskih deželah in zgodovina slavistike na celovski univerzi. Objavila je

več gesel v Enciklopediji Slovenije, predvsem pa v Enciklopediji slovenske kulturne zgodovine Koroške (*»Enzyklopädie der slowenischen Kulturgeschichte in Kärnten/Koroška«*), ki sta jo leta 2016 izdala Katja Sturm-Schnabl in Bojan Ilija Sturm-Schnabl. Sestavila je tudi nekaj portretov, nekrologov in še mnogo več.

Že dolga leta čaka na objavo rokopisni *»Rožanski narečni besednjak«* (iz l. 1967) Josipa Šašla, ki ga za izdajo pripravljata slovenski dialektolog dr. Peter Weiss, strokovnjak za izdajo narečnih slovarjev, in Herta Maurer-Lausegger. Njegova obdelava za objavo je tehnično zelo zahtevna in bo terjala še mnogo časa.

Souredila je tudi narečni slovar *»Marnvam po domače – Živi narečni besednjak slovenskega govora v zgornjem Rožu«* (2017) iz zapuščine p. Bertranda Kotnika, ki ga je dopolnil in obdelal njegov nečak Franc Kattinig.

Raziskovalni in filmski projekti

Od leta 1984 je Herta Maurer-Lausegger na slavistiki sodelovala v projektu *»Erforschung der slowenischen Dialekte in Kärnten«* (Raziskovanje slovenskih narečij na Koroškem). Projekt je vodil ordinarij univ. prof. dr. Gerhard Neweklowsky, ki je leta 1994 vodenje predal v njene roke. Istega leta se je porodil njen dolgoročni, interdisciplinarni filmski projekt *»Dokumentation alter Volkskultur im Dialekt – Dokumentacija stare ljudske kulture v narečju«*, ki ga vodi vse do danes. Od leta 2000 se projekt imenuje *»Audiovisuelle Dialektologie: Dokumentation alter Volkskultur – Avdiovizualna dialektologija: Dokumentacija stare ljudske kulture«*. Projekt od leta 1998 redno sodeluje s celovskim filmskim podjetjem ARTIS Filmproduktions GmbH (Valentin Čertov in Ivan Klarič).

Avdiovizualna dialektologija je interdisciplinarna raziskovalna metoda, ki v ospredje postavlja avtentično snemanje spontano govorjenega narečja. Filmska snemanja se izvajajo v kontekstu predmetnega sveta na terenu ali pa v znanem okolju pripovedovalk in pripovedovalcev.

Od leta 1994 je Herta Maurer-Lausegger v sodelovanju s filmskimi strokovnjaki pripravila številne dialektološko-etnološke filme, posvečene naslednjim temam: vodni mlini in žage, peka kruha v črni kuhinji, sani in spravljane hlodov s konjsko vprego, obdelava volne, krtačenje in predenje volne, spomini na nekdanje kmečko življenje, kritje strehe z lesenimi deskami, ziljske ljudske in obredne pesmi, ziljsko štehanje in »prvi rej« pod lipo, trikraljevska »kaleda« v Blačah v Ziljski dolini idr.

V projektni zbirki *»Dialektdokumentationen = Narečne dokumentacije«* je med letoma 1994 in 2001 pri Mohorjevi založbi v Celovcu izhajala zbirka dialektološko-etnoloških filmskih dokumentacij (VHS kasete) s priloženimi brošurami. Zaradi hitrega napredka medijske tehnike do izdaje filmov na DVD-jih ni prišlo, nastala pa je vrsta drugih narečnih filmskih dokumentacij, ki – kot vsi njeni drugi filmi na VHS kasetah – čakajo na elektronsko izdajo. Od leta 2022 filme objavlja na USB ključkih.

Filmske dokumentacije Herte Maurer-Lausegger nastajajo v slovenskih in nemških izvirnikih pa tudi v sinhroniziranih različicah. Njena vrlina je, da pripovedovalke in pripovedovalce opogumi in jim daje gotovost, da v svojem govoru spregovorijo pred kamero tako, kot da kamere ne bi bilo. Pred kamero govorijo povsem sproščeno o svojih dejavnostih, včasih navdušeno, včasih zamišljeno. Herti uspeva, da njihov jezik zveni povsem naravno in ne priučeno, kar je velika prednost za znanstvene raziskave.

Za predstavitev izvirnih etnoloških avdiovizualnih dokumentacij na simpozijih po svetu so nastale tudi dokumentacije z angleškimi in nemškimi podnapisi. Angleški različici

filmov o peki kruha in o saneh sta bili premierno uprizorjeni v Tokiu (2000 oz. 2001). Doma in po svetu je imela več kot 220 predstavitev svojih filmov.

Etnografske razstave

Herta je ob kulturnih prireditvah na Koroškem, včasih pa tudi zunaj njenih meja, organizirala in postavila številne etnografske razstave in okvirne kulturne programe. Začelo se je leta 1997 pod kozolcem pri Ožekarju v Podnu (Bodental), kjer je v sodelovanju s svojo družino pripravila razstavo o starem kmečkem orodju. To je bila uradna spremna razstava ob koroški deželni razstavi »*Alles Jagd*« (Vse je lov) v Borovljah (Ferlach). Do leta 2017 so si na isti lokaciji sledile tematske letne in sezonske etnografske razstave, ki so – z izjemo treh razstav z drugo tematiko – vsebovale vsakič tudi klipe iz lastnih filmskih produkcij.

Te kulturne dejavnosti so se izvajale v sodelovanju z gostiščem Lausegger, ki ga je vodil njen brat Andi, in nemškim podjetjem Economic-Team GmbH. (Franz Josef Kurpiz). V okviru sodelovanja z nemškim podjetnikom se je leta 2000 porodila iniciativa »*Kulturwissenschaft & Wirtschaft*« (Kulturologija in ekonomija; www.kwfilm.com), ki je odlej vsa leta izvajala številne kulturne projekte. Leta 2000 je nastala trojezična spletna stran (nemška, slovenska in angleška) »*Dokumentation alter Volkskultur im Dialekt – Dokumentation alter Volkskultur im Dialekt – Documentary records of past folk culture in dialect*«.

V okviru vseavstrijskega tedna znanosti »*ScienceWeek @ Austria*« v letih 2000, 2001 in 2002 je iniciativa pripravila vrsto filmskih in projektnih predstavitev (na Koroškem, Tirolskem, Štajerskem, v Nižji Avstriji in na Dunaju). Leta 2001 pa je poleg tega sestavila prireditveni katalog, ki je vseboval program vseh koroških projektov. Bilo je 75 projektov.

Julija 2022 je bila ob kmečkem prazniku Skupnosti južnokoroških kmetov in kmetov v gostišču Lausegger v Slovenjem Plajberku na ogled njena razstava »*Kmečko življenje v Karavankah – Bäuerliches Leben in den Karawanken*«. Na povabilo Koroške izobraževalne zveze (Kärntner Bildungswerk) je novembra na Koroškem sejmu šeg in navad 2025 predstavila svoje ziljske projekte.

Več o njenih razstavah in področjih (v glavnem) kulturološko usmerjenih publikacijah lahko preberete v Glasniku Slovenskega etnološkega društva. V prvi številki leta 2024 je bila njena raziskovalna dejavnost predstavljena ob podelitvi počastitvene nagrade Dežele Koroške 2023.

Sodelovanje pri profesionalnih filmskih produkcijah

Med letoma 1980 in 1983 je Herta Maurer-Lausegger sodelovala pri produkciji igranih filmov. V filmu »*Schöne Tage*« (Lepi dnevi) po istoimenskem romanu Franza Innerhoferja v režiji Fritza Lehnerja je bila filmska igralka, skrbela pa je tudi za organizacijsko delo. Za film »*Das Dorf an der Grenze*« (Vas ob meji), prav tako v režiji Fritza Lehnerja, je za drugi in tretji del trodelne serije za poklicne akterje pripravila prevode filmskih besedil v slovensko rožansko narečje pa tudi posnetke na tonskih kasetah v slovenskem in nemškem narečju. Pri filmskem snemanju je skrbela za jezik in pravilno izgovarjavo igralcev, v tretjem delu filma pa je poleg tega v kratki sceni bila tudi igralka.

V sklopu televizijske serije »*Universum Kärnten*« (Univerzum Koroška) je v letih 2002 in 2003 sodelovala pri produkciji dokumentarnega filma »*Kärnten. Leben am Wasser*« (Koroška. Življenje ob vodi) svetovno znanega producenta in režiserja Curta Faudona. Kot poznavalka južnokoroškega terena je pomagala pri organizaciji snemalnih prizorišč in

ljudi, ki so v filmu prikazali teme iz tradicionalnega življenja, občasno pa je med snemanjem prevzela tudi pomembne organizacijske naloge.

V njeni režiji je nastala produkcija dokumentarnega filma podjunskih farant kmetov v nemškem in slovenskem izvirniku »*Farant: Bäuerliche Arbeit im Wandel der Zeit. Die Jauntaler Farantbauern – Kmečka opravila skozi čas. Farant pavri iz Podjune*«. Poskrbela je tudi za izdajo tega filma, ki je leta 2007 izšel na DVD-ju.

Nove filmske dokumentacije

Herta Maurer-Lausegger tudi v zasluženem pokoju ne miruje in se še bolj vneto posveča produkciji narečnih filmov. Leta 2022 je v samozaložbi izdala dokumentarni film o kritju lesene strehe v slovenskem originalu in nemški podnaslovljeni različici. Sledile so dvojezične produkcije in izdaje dokumentarnih filmov o ziljskem stehvanju v Blačah (2023) in običaju kalede v Blačah (2024) ter dvojezična filmska dokumentacija ziljskih obrednih in ljudskih pesmi pevske skupine »*Gailtaler Wildsänger*« iz Blač (2023).

Trenutno je v produkciji dokumentarni film o tradicionalni ziljski noši, in sicer v slovenski in nemški originalni različici.

Novo o šegah in navadah

Herto Maurer-Lausegger še vedno vabijo na predstavitve svojih dejavnosti na znanstvenih posvetih, predvsem v Sloveniji. Na povabilo Katoliške prosvete predava po južnokoroških župnijah od Šmohorja do Pliberka o šegah in navadah, o kulturi kruha in drugih kulturnih temah.

V zadnjih letih sva s Herto sodelovali pri pripravi knjige »*Brauchtum im Wandel*«, ki sva jo uredili skupno s Petrom Wiesfleckerjem. Simpozijski zbornik »*Brauchtum im Wandel: Identität – Folklore – Kommerz. Tagungsband zur gleichnamigen Arbeitstagung am 17.09.2021 im Katholischen Bildungshaus/Dom prosvete Sodalitas in Tainach/Tinje*« je izšel leta 2022 pri Mohorjevi založbi v Celovcu.

Poleg tega sva imeli koreferat o dvojezičnosti v ljudski pobožnosti na posvetu »*Skupna Koroška: Toleranca in akceptanca dvojezičnosti na Koroškem*« ob slavnostnem dnevu krške škofije maja 2025. Najin skupni prispevek je izšel leta 2025 v simpozijemskem zborniku »*Gemeinsames Kärnten: Toleranz und Akzeptanz der Zweisprachigkeit in Kärnten – Skupna Koroška: Toleranca in akceptanca dvojezičnosti na Koroškem*«, ki sta ga pripravila in izdala Peter G. Tropper in Marija Wakounig.

Poleg tega sva skupno pripravili izvedensko mnenje za vpis šege »*Georgijagen / Šentjurja jagat*« v seznam nesnovne kulturne dediščine Avstrijske Unescove komisije (2025).

Pri tem lahko rečem, da je prvi vtis, ki sem ga imela ob pogledu na njeno disertacijo, ostal živ vse do danes. Ne vem, od kod jemlje ves raziskovalni ogenj in vnemo, da raziskuje, prebira, popravlja, podnevi in ponoči, in če je že nekaj bilo stokrat prebrano, bo prebrala še enkrat, da je to, kar objavi v javnosti, karseda popolno, pa četudi je še tako obsežno. Ogromno je ustvarila, ne mimogrede, temveč z garaškim delom, ki ga je že prikazala pri disertaciji. Gara in ustvarja pa kar naprej – ima pa še številne načrte!

Priznanja in nagrade

Herta Maurer-Lausegger je dobitnica mnogih priznanj in nagrad. Leta 2014 je prejela certifikat European Who is Who Association: Certificate of Award, leta 2012 Kugyjevo nagrado, prav tako leta 2012 plaketo Nika Kureta in priznanje Naša Slovenija (Kultura–Natura Slovenija).

Kot Korošica leta 2002 je bila nagrajena za svoje etnološko in dialektološko delo (Eva 2002). Leta 2001 je prejela Slomškovo priznanje.

Njena iniciativa »*Kulturwissenschaft & Wirtschaft*« (Kulturologija & ekonomija; www.kwfilm.com) je prejela tri priznanja za izvedbo uspešnih projektov ob Tednu znanosti ScienceWeek @ Austria 2000, 2001 in 2002.

Skupaj s kolegicami Inštituta za slavistiko Univerze v Celovcu je leta 2008 prejela priznanje za odlično znanstveno komunikacijo v sklopu Dolge noči raziskovanja.

Leta 2023 je prejela priznanje Zveze društev Slavistično društvo Slovenije na področju slovenističnega jezikoslovja in še isto leto je sledila Počastitvena nagrada za ljudsko kulturo Dežele Koroške, ki je bila prav posebna nagrada.

Danes pa Herta Maurer-Lausegger prejema zaslužen 47. Tischlerjevo nagrado za svoje življenjsko delo in vsi ji iz srca čestitamo!

Celovec, 26. januarja 2026